

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ**

ISSN 2307-3179 (Print)

ВІСНИК АГРАРНОЇ ІСТОРІЇ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Випуск 35-38

Київ – 2021

**ВІСНИК
АГРАРНОЇ
ІСТОРІЇ**

35-38'2021

Науковий журнал

Редакційна колегія:

М.А. Журба (*головний редактор*),
В.А. Вергунов, В.О. Доценко,
М.П. Жолоб, І.А. Коляда, С.С. Падалка,
С. Самуїлова, В. Сукареєв

**BULLETIN OF
AGRARIAN
HISTORY**

Editorial Board Members:

Zhurba M. (*Editor-in-chief*),
Dotsenko V., Koliada I.,
Padalka S., Samuilova S., Sukarev V.,
Vergunov V., Zholob M.

35-38'2021

Scientific journal

УДК 94:63(100)

В 53

DOI: 10.31392/VAN-2021.35-38

Засновники:

- Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
- Національний університет біоресурсів і природокористування України
- Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН України

*Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 19525 – 9325 Р від 13.11.2012 р.*

Журнал індексується в міжнародній наукометричній базі Google Scholar

Офіційна інтернет-сторінка видання:
<https://agrarian-history.com.ua>

Макетування та верстка:

С. Живора

Комп'ютерний набір:

О. Кропивко, Л. Лановюк

Оформлення обкладинки

А. Мельник

Адреса редколегії:

03037, м. Київ,
вул. Освіти, 6, каб. 16
тел.: (044) 520-12-05;
e-mail: zholobb@gmail.com

Друкується за рішенням:

Вченої ради історико-філософського факультету
НПУ ім. М.П. Драгоманова
(протокол № 5 від 22.12.2021)

Підп. до друку 24.12.2021

Формат 70 x 108 1/16.

Папір офсет. Друк. різogr.

Ум. друк. арк. 6,8

Наклад 100 прим.

Друк: ТОВ «ТВОРИ»

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, імен та інших відомостей.

<https://doi.org/10.31392/VAN-2021.35-38.04>
УДК 94:061:796(438:477) "1900/1925"

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОЛЬСЬКОГО ГІМНАСТИЧНОГО ТОВАРИСТВА «СОКІЛ» ТА УКРАЇНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «СОКІЛ» В ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТ.

Приходько Микола Миколайович

кандидат історичних наук,

докторант кафедри всесвітньої історії та археології,

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, м. Київ

e-mail: prihod@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7428-8540>

***Анотація.** Автором проаналізовано передумови виникнення польського та українського сокільського рухів. Розглянуто зміст емблеми, гасел та статуту організацій. Представлено ключові моральні орієнтири організації «Сокіл». Охарактеризовано особливості функціонування організацій на початку ХХ ст. Відзначено ключові напрямки пропаганди спортивних рухів. Вказано інші напрямки діяльності організацій, окрім спортивних. Відзначено нестандартні види спорту, які розвивали представники «Соколу». Представлено обов'язки кожного чинного члена «Сокола». Вказано, на важливість орієнтацій організацій на підтримання та розвиток національної свідомості та громадянських настроїв. Розглянуто статистичні показники розвитку українських та польських товариств. Відзначено важливість надання жінкам права на вступ до товариства. Вказано на ключові зліти в становленні польського та українського «Соколів». Охарактеризовано роль «Сокола-Батька» у прийнятті та поширенні рішень та постанов для усіх сокільських філій. Детально розглянуто структуру організації в розрізі округів та приєднаних гнізд. Відзначено важливість створення сокільських дружин, завдання яких полягало у мілітарному вихованні. Представлено значну роль спеціалізованого часопису «Przewodnik gimnastyczny» у поширенні сокільських ідей, що призвело до появи нових польських товариств. Зазначено, що польське товариство «Сокіл» відіграло значну роль у поширенні сокільських ідей на території Західної України. Обумовлено важливість членських внесків у фінансову підтримку розвитку сокільського руху. Наголошено на виховному значенні сокільської системи, що полягало в заохоченні українців своєю демократичною позицією, гармонійним поєднанням духовності й тілесності, сприянню національного самоутвердження. Вказано, що український «Сокіл» був співзасновником та становив ядро Легіону українських січових стрільців на початку Першої світової війни.*

***Ключові слова:** спорт, об'єднання, сокільський рух, збори, гімнастика.*

Постановка проблеми. Наприкінці ХІХ ст. в Європі поширилося розуміння важливості фізичного загартовування не тільки для розвитку людського організму, а й для виховання в людині моральних і духовних якостей. Саме тоді фізична культура, ставши однією з провідних державних проблем європейських країн, набувала національного характеру.

Історія сокільського руху багата традиціями, іменами, подіями, які стали неодмінною основою утвердження ідей фізичного виховання і спорту. Значну роль у житті багатьох поневолених слов'янських народів відіграла сокольська ідея, що виникла в Чехії і увібрала в себе найкращий досвід гімнастики та спортивного

виховання. Вона об'єднала значну частину молоді, яка з часом стала силою, що здійснила неабиякий вплив на розвиток української політичної думки та формування національної психології.

Розвиток сокільського руху на західноукраїнських землях налічує майже півстоліття: від офіційного заснування першого товариства «Сокіл» у Львові в 1894 р. до повного припинення діяльності сокільських товариств у 1939 р. За цей час організація «Сокіл» стала осердям усього українського спортивно-гімнастичного руху на Західній Україні, стала однією з найавторитетніших і найпопулярніших організацій Галицького краю.

Метою статті є здійснення всебічного порівняльного аналізу становища та діяльності польського гімнастичного товариства «Сокіл» та української організації «Сокіл» в першій чверті ХХ ст.

Історіографічний огляд. Дослідження історії українського сокільства знаходиться якщо не на початковому етапі, то принаймні має багато перспективних напрямів, які науковцям ще належить розробити. Це певною мірою стосується й компаративного аналізу української організації «Сокіл» з польським гімнастичним товариством «Сокіл». О. Вацеба, М. Гуйванюк, О. Дем'янюк, А. Нагірняк, І. Тиктор, Б. Трофим'як – це ті історики, теологи та вчені інших гуманітарних напрямків, які вирішили долучитися до вивчення окресленої проблематики.

Виклад основного матеріалу. Історію спортивного руху потрібно вивчати ще й тому, що саме спортивні об'єднання були чи не єдиними осередками, в межах яких молодь отримувала можливість гуртуватися для відстоювання власних національних інтересів [Нагірняк, 2008, с. 26-31].

Через три роки після придушення Січневого повстання була створена організація, яка мала на меті фізично загартувати польську молодь. Гімнастичне товариство «Сокіл» – найстаріша спортивно-просвітницька організація в Польщі – його статут був підписаний 7 лютого 1867 р. у Львові. Метою організації стало сприяння фізичній підготовці молоді, виховання патріотизму та навчання самостійницької політичної діяльності. Сила впливу «Сокола» була такою великою, а пам'ять про нього настільки важливою, що вона залишається об'єктом політичних маніпуляцій навіть у ХХІ ст.

З товариством «Сокіл» було пов'язано багато видатних діячів, зокрема Ігнацій Ян Падеревський, Войцех Корфантій, Роман Дмовський, Кароль Войтила, товариство також зробило важливий внесок у формування польського скаутингу та організацію Блакитної армії генерала Юзефа Галлера.

«Mens sana in corpore sano» (Здоровий дух в здоровому тілі) – гасло, в ім'я якого польський «Сокіл» прагнув розвивати фізичну силу. «Сокіл» зневажав жорстоку силу, яка використовується з метою насильства над слабшими.

Тож, проголошеними цілями організації, що містяться в актах, опублікованих у 1910 р. в Познані, були:

- сестринська гімнастика;
- пробудження громадського духу шляхом організації публічних виступів, зимових та літніх спортивних ігор, подорожей тощо;
- поширення серед представників національної системи освіти та пробудження громадянського духу.

Статут польського «Соколу» передбачав: «Виховання духу взаємодопомоги

серед членів, послуху і карності через проведення спортивних занять, влаштування публічних свят і заходів» [Гуйванюк, 2009, с. 125]. На думку організаторів польського сокільського руху, ці заходи мали підготувати поляків до майбутньої боротьби за відновлення власної державності, яка була втрачена внаслідок трьох поділів Польщі.

Український сокілький рух зародився на теренах Східної Галичини у 90-х рр. XIX ст., як прототип чеського та польського сокільства. Організатори українського «Сокола» перейняли ідеали чеських «Соколів», гаслом яких було: «Гартуймося! Одиниця ніщо – цілість усе! На думці Батьківщина, в серці відвага, у раменах сила». Також українська організація прийняла й чеський варіант статуту. Діяльність Товариства охоплювала Галичину та Буковину. Першим президентом Товариства до 1900 р. був Василь Нагірний, а керуючим – Володимир Лаврівський.

Моральною основою українського «Сокола» був Закон Божий. В десятих заповідях члена українського товариства «Сокіл» відображалися ідеали й прагнення товариства: національна ідея, християнський світогляд і мораль, єдність духу й тіла молодій генерації українців, здатних до самопожертви й нелегкої боротьби за державність України. Сокільські заповіді були сформовані майже відразу після утворення львівського товариства, проте надзвичайну популярність і підтримку серед українського населення Галичини здобули лише на початку XX ст., коли український «Сокіл» став масовою організацією.

Зміст десяти заповідей члена українського товариства полягав в наступному:

1. «Сокіл» – це символ свободи.
2. «Сокіл» – стремить виховати здорове тіло і душу молодого покоління української нації.
3. «Сокіл» – це свідомий, карний, слухняний громадянин української нації.
4. «Сокіл» – вчиться єдності, карності, послуху, стаючи у ряд.
5. «Сокіл» – слухає лише наказу своєї виборної старшини.
6. «Сокіл» – пам'ятає, що: Світ посідає той – хто його здобуває. Ділами – не словами. Не плачем – а мечем! Байдужі – гинуть! Нероба – стає рабом! Не лебедіти – але стреміти!
7. «Сокіл» – дбає про: Народну честь, Сміле око, Сильні груди, Мало слів, а Діл багато!
8. «Сокіл» любить Україну.
9. «Сокіл» вірить, що працею й злукою здобуває народ свободу.
10. «Сокіл» знає лише один клич Українця: «Все вперед! Всі враз!»

[Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 312, оп. 1, спр. 12].

Передові директивно-інструктивні статті наголошували, що обов'язком кожного чинного члена польського «Сокола» повинна бути турбота про фізичне та духовне здоров'я своє й інших, вживання виключно польської мови, підтримування передусім польського промислового виробництва, поширення сокільської ідеї як засобу відродження народу. Значну увагу приділено питанням військового вишколу членів «Сокола».

Однією з декларованих цілей суспільства – відповідно до ідеалів його засновників – було також підтримання і розвиток національної свідомості та громадянських настроїв. Символом польського руху був літаючий сокіл, який тримав штангу для вправ. Цей сокіл також виконував роль Білого Орла, –забороненого владою закамупльованого національного символу поляків. Також товариство мало

власний Соколівський марш, який служив гімном організації. Члени організації вітали один одного вигуком «Привіт!» та «Czuwaj!», яку згодом перейняли польські скаути.

1907 р. в українського товариства з'явилася велика емблема – схематичний щит із горизонтальним штрихуванням синього кольору. Зліва направо по діагоналі його перетинала краплена смуга жовтого кольору. У центрі – напис «Сокіл». Щит обрамляв плющ, зверху «сидів» сокіл. Голова птаха повернута на захід, крила розпростерті.

У 1901 р. за сприяння А. Будзиновського в орендованому залі польського «Сокола» відбувся перший публічний виступ з гімнастики та спорту українського сокільства. Варто зазначити, що виступ українських «Соколів» був позитивно оцінений у польських періодичних виданнях і ставився як взірць польському сокільству.

«Сокіл» пропагував фізичну культуру, зокрема проводячи програму лекцій та курсів самоосвіти. Він також організував урочистості на честь відзначення ювілеїв історичних подій.

У 1903 р. при товаристві була заснована музична секція, яка згодом переросла у вищий навчальний заклад. Це був перший заклад такого рівня, який ґрунтувався на вивченні музичних мистецтв, а один із його засновників – Ярослав Вінцьковський – написав гімн для «Сокола».

Однак головним завданням товариства було виховання своїх членів в дусі спортивного та духовного розвитку. Члени товариства займалися такими видами спорту, як велосипедний (наколесництво), веслування, фехтування, лижний спорт (лещетарство), ковзанярський та санний спорт, хокей (гаківка), баскетбол (кошиківка), волейбол (сітківка або відбиванка), бокс (стусан), туризм (мандрівництво), стрільба.

Метою польської організації була популяризація спорту та фізичної активності. Протягом усього періоду своєї діяльності Товариство проводило курси для кандидатів у вчителі гімнастики. Статут передбачав організацію гімнастичних шоу, літніх і зимових спортивних змагань, а також оглядових екскурсій. Основними видами спорту, які пропагувала організація, були класичні олімпійські види спорту, гімнастичні вправи, фехтування, плавання, веслування та «катання на інвалідних візках» [Дем'янюк, 2007, с. 56]. Також товариство влаштовувало спортивні змагання та народні збори членів.

За столітню діяльність сокільським організаціям вдалося створити розгалужену мережу інфраструктури для занять спортом у довоєнній Польщі. Завдяки цьому «Сокіл» зміг організувати низку спортивних заходів та змагань, започаткувавши розвиток спорту в Польщі. На основі бази закладів Товариство «Сокіл» заснувало багато секцій та спортивних клубів у Польщі, які існують і донині.

На 1909 р. у семи округах Західної України існувало 150 польських товариств, чисельність яких становила 20 тис. членів [Трофим'як, 2001, с. 321]. Крім того, ще з 1895 р. право членства в польському сокільському товаристві здобули жінки. У 1902 р. в українському «Соколі» створили жіночий руханковий відділ. Дівчата отримали нові можливості для реалізації власних духовних та фізичних потреб.

З 1909 р. львівський «Сокіл» став центром сокільського руху краю під назвою «Сокіл-Батько». Його рішення та постанови стають обов'язковими для виконання усіма сокільськими та січовими філіями. Вони повинні були звітувати перед «Соколом-Батьком», виконувати одержані доручення та інструкції. Зв'язковою ланкою між «Соколом-Батьком» і периферійними осередками були обласні та окружні

старшини [Трофим'як, 2001, с. 423].

10 вересня 1911 р. в Львові відбувся I Крайовий здви́г українського «Сокола». Програма святкувань складалася із трьох частин: церемонії посвячення прапора, проходу вулицями Львова, показових руханкових вправ та забав. Всього у зхазоді взяло участь 7896 активістів.

Характерною особливістю польського сокільства було те, що до нього залучалось і українське населення Східної Галичини, що до певної міри сприяло колонізації українців.

Організація складалася з районного управління та 16 районів у складі т. зв. «гнізда». Станом на 31 грудня 1920 р. в Сілезії існувало 265 «гнізд». Наприклад:

Битомський район товариства перебував під керівництвом Юзефа Калдонека. Він віддав 18 місцевими гніздами, які налічували загалом 2077 членів.

Катовіцький район товариства знаходився під керівництвом Юзефа Смолчика. Він віддав 12 місцевими гніздами, які налічували загалом 1347 членів.

Район Пщина / Міколів – під керівництвом Юзефа Весоли. У його розпорядженні перебувало 21 місцеве гніздо (включно з Тихим), що налічувало загалом 1090 членів (не враховуючи Тихів).

Рибницький район товариства «Сокіл», очолюваний Фредом Новаком, мав 15 місцевих гнізд, які нараховували 666 членів [Ogródzie Sokole, nr 4. 1921 rok].

З 1912 р. поляки створювали сокільські дружини, завдання яких полягало у мілітарному вихованні. За повідомленням польського часопису «Przewodnik gimnastyczny», в липні 1914 р. в м. Пустомитах польський посол та промисловець Левковський подарував товариству «Сокіл» для потреб вишколу кілька одноповерхових будинків, а також надав готівку [Державний архів Львівської області, ф. 350, спр. 3460].

Діяльність польського «Соколу» у Львові та поширення сокільських ідей через журнал сприяли виникненню нових польських товариств в інших містах Східної Галичини. Одним із наслідків такого широкого інтересу до сокільського руху стало те, що у Львові на честь 25-річчя польського «Соколу» відбувся перший публічний виступ польських членів організації на чолі з Жаготою Крувчинським.

Вищим органом українського «Соколу» були загальні збори членів. Збори скликалися раз на рік і обирали голову, двох заступників та дев'ять членів. Участь у товаристві вимагала певних членських внесків. Кожен член товариства мав право відвідувати спортзали. Майно «Сокола» складалося з пожертвувань, допомоги різних організацій та установ, а також доходів від культурних заходів та спортивних заходів [Дем'янюк, 2007, с. 36].

Вся робота в компанії велася комісіями від трьох до семи чоловік. Назви комісій з роками змінювалися. Наприклад, у перший рік існування «Сокола» його діяльність здійснювали такі комісії: «розважальна» (проведення різноманітних вечорів), «гімнастична термінологія» (для створення та впровадження спеціальних термінів), «одяг» (для створення підручників і статутів для сільських і міських гімнастичних і пожежних товариств), а також комісія, яка орендувала житло для товариства. Соколівська система освіти заохочувала українців своєю демократичністю, гармонійним поєднанням духовності й тілесності, сприяла національному самоствердженню. Студенти, ремісники та молода українська інтелігенція Львова виявляли значний інтерес до діяльності українського «Соколу»

[Тиктор, 1948, с. 241].

Соколівська ідея боротьби за соборну Україну була привабливою, але на початковому етапі своєї діяльності український сокільський рух не мав підтримки серед сільського населення [Гуйванюк, 2009, с.19]. Причиною цього було неприйняття самої назви широкими верствами селян.

Однією із перших ініціатив Будзиновського стає активне впровадження вправ, пов'язаних з протипожежним навчанням, і створення пожежно-руханкових філій. Першу пожежну філію «Сокола» було утворено у Скнилові. Для підготовки пожежних інструкторів були організовані пожежні курси. Як керівник «Сокола» Будзиновський видав підручник «Туристка» і підготував до друку посібник «Пожарник». Варто зазначити, що останній був єдиним підручником українською мовою такого плану і, за твердженням Оксани Вацеби, він був перекладений польською мовою і з нього навчалися в польськомовних закладах [Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 312, оп. 1, спр. 25, арк. 30].

До їх організації та проведення активно залучалися інструктори державної пожежної охорони. Значну допомогу в цьому надали українці – колишні воїни австро-угорської армії [Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 312, оп. 1, спр. 12].

Вони вчили селян дисципліні, вмінню виконувати команди, необхідні під час пожеж. Зазначимо, що пожежні курси проводилися за сприяння страхової компанії «Дністер». Наприклад, у 1906 р. за власні кошти «Дністра» було проведено 41 курс протипожежної підготовки.

Поява українського сокільського руху в Галичині була яскравим доказом прагнення до незалежності. Головним завданням сокільського руху було фізичне і спортивне виховання, а згодом і військова підготовка молоді як необхідна передумова створення власної армії, яка мала стати засобом боротьби за державну незалежність України [Державний архів Львівської області, ф. 350, спр. 3460.].

Серед активних організаторів і діячів українського сокільського руху були представники молоді української інтелігенції, які сьогодні є гордістю української історії. Членами Старшини «Сокола» в різні роки були Богдан Лепкий (виконував функції господаря й очолював «одягову комісію»), Іван Белей – редактор «Діла», Юрій Тобілевич (син І. Карпенка-Карого, який був «книговодчиком» й керував аматорським театром товариства), д-р Микола Шухевич, Денис Лукіянович й ін. Членами «забавного комітету» свого часу був Євген Барвінський. При «Соколі» згуртувалася група молодих талановитих членів музичної комісії: Денис Січницький (диригував сокільським хором), Філарет Колесса, Євген Барвінський, Наталь Вахнянин, Станіслав Людкевич, Йосип Доманік, Ярослав Вінцовський (Ярославець), Роман Купчинський, Дмитро Вітошинський, Роман Цеглинський. Серед перших членів «Сокола» також: начальник «Народної Торгівлі» Євген Мартинець, Володимир та Осип Шухевичі, артистка українського театру Марія Слободівна, майбутній відомий археолог, директор музею НТШ Іван Пастернак, проф. Олександр Колесса, Антін Горбачевський, Євген Труш. В рядах «Сокола» перебували майбутній перемиський єпископ Йосафат Коциловський, майбутній січовий отаман Сень Горук, радикал Кирило Трильовський і відомий український історик Іван Крип'якевич [Вацеба, 2015, с. 14].

Яскраві етапи самовідданої праці пов'язані з польським та українським соколиним товариствами. Вони були створені як один із елементів всеслов'янського сокільського руху. Молодіжні товариства «Сокіл» сприяли фізичному, духовному та культурному розвитку своїх членів. Важливо було те, що ці гімнастичні та спортивні соколині товариства стали ядром національних військових формувань, які напередодні та під час Першої світової війни відстоювали державні інтереси (27 серпня 1914 р. поляки створили Західний та Східний польські легіони, а 3 вересня 1914 р. українці Східної Галичини створили Легіон Українських Січових Стрільців).

Висновки. Польське товариство «Сокіл» відіграло значну роль у поширенні сокільських ідей на Західній Україні. Завдання, цілі та діяльність соколиних товариств, особливо польських, що існували у Львові з 1867 р., викликали значний інтерес в українців Східної Галичини та вплинули на зародження українського сокільського руху наприкінці XIX ст.

Загалом можна сказати, що «Сокіл» за весь час свого існування розвивався досить органічно. У першій чверті XX ст. українське сокільство пройшло процес становлення й розвитку в умовах загальнослов'янського руху з чітко окресленими зовнішніми та внутрішніми чинниками. Національно-визвольні, культурно-освітні ідеї руху були прихильно сприйняті на західноукраїнських землях польською та українською громадами, які виконували різноманітні політичні завдання напередодні Першої світової війни. Товариство «Сокіл» відіграло значну роль в українському спорті. Ця організація одна з перших звернула увагу на спорт як невід'ємну частину життя людини, об'єднала людей, які в майбутньому стали підготовленими бійцями української армії.

Список використаних джерел та літератури

- Вацеба О., 2015. Українському сокільству 120 років, *Наш спорт*, 51, 13-15.
- Гуйванюк М., 2009. *Січовий рух у Галичині й Буковині (1900 – 1914 рр.)*, Чернівці: Зелена Буковина, 254 с.
- Державний архів Львівської області.
- Дем'янюк О., 2007. *Український молодіжний рух Західної України: від зародження до боротьби за Українську державність*, Луцьк, 70 с.
- Нагірняк, А. Я., 2008. До історії створення та діяльності спортивного товариства «Сокіл» у Львові (кінець XIX – початок XX ст.), *Держава та армія*, 634 (33), 26-31.
- «Сокіл»: тренував тіло, а виховував український дух, <https://localhistory.org.ua/texts/statti/sokil-trenuvav-tilo-a-vikhovuvav-ukrayinskii-dukh/>
- Тиктор І., 1948. *Велика історія України*, Вінніпег, 733 с.
- Трофим'як, Б. 2001. *Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини (друга пол. XIX – перша пол. XX ст.)*, Тернопіль: Економічна думка, 696 с.
- Центральний державний історичний архів України, м. Львів
- Orędzie Sokole, nr 4. 1921 rok.
- Towarzystwo Gimnastyczne «Sokol» w Lublinie, <https://historiasportu.umcs.lublin.pl/2016/09/towarzystwo-gimnastyczne-sokol-w-lublinie-w-latach-1906-1918>

References

- Demianiuk O., 2007. *Ukrainskyi molodizhnyi rukh Zakhidnoi Ukrainy: vid zarodzhennia do borotby za Ukrainsku derzhavnist [Ukrainian youth movement of Western Ukraine: from its inception to the struggle for Ukrainian statehood]*, Lutsk, 70 p. [in Ukrainian].
- Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti [State Archives of Lviv Region].
- Huivaniuk M., 2009. *Sichovi rukh u Halychyni y Bukovyni (1900 – 1914 rr.) [Sich movement in Galicia and Bukovina (1900 – 1914)]*, Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 254 p. [in Ukrainian].

Nahirniak, A. Ya., 2008. Do istorii stvorennia ta diialnosti sportyvnoho tovarystva “Sokil” u Lvovi (kinets XIX – pochatok XX st.) [To the history of creation and activity of the sports society “Sokil” in Lviv (end of the XIX - beginning of the XX century)], *Derzhava ta armiiia*, 634 (33), 26-31. [in Ukrainian].

Oreǳie Sokole [Message of the “Sokół”], nr 4. 1921 rok. [in Polish].

“Sokil”: trenuvav tilo, a vykhovuvav ukraïnskyi dukh [“Sokil”: trained the body and nurtured the Ukrainian spirit], <https://localhistory.org.ua/texts/statti/sokil-trenuvav-tilo-a-vikhovuvav-ukrayinskii-dukh/> [in Ukrainian].

Towarzystwo Gimnastyczne “Sokół” w Lublinie [“Sokół” Gymnastic Society in Lublin], <https://historiasportu.umcs.lublin.pl/2016/09/towarzystwo-gimnastyczne-sokol-w-lublinie-w-latach-1906-1918> [in Polish].

Trofymiak, B. 2001. *Himnastychno-sportyvni orhanizatsii v natsionalno-vyzvolnomu rusi Halychyny (druha pol. XIX – persha pol. XX st.)* [Gymnastic and sports organizations in the national liberation movement of Galicia (second half of the XIX – first half of the XX century)], Ternopil: Ekonomichna dumka, 696 p. [in Ukrainian].

Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv [Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv]

Tyktor I., 1948. *Velyka istoriia Ukrainy* [Great History of Ukraine], Vinnipeh, 733 p. [in Ukrainian].

Vatseba O., 2015. *Ukrainskomu sokilstvu 120 rokiv* [Ukrainian Sokil 120 years], *Nash sport*, 51, 13-15. [in Ukrainian].

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE POLISH GYMNASTICS SOCIETY “SOKIL” AND THE UKRAINIAN ORGANIZATION “SOKIL” IN THE FIRST QUARTER OF THE 20TH CENTURY

Mykola Prykhodko

Doctoral Student, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv

Abstract. *The author analyzes the preconditions for the emergence of the Polish and Ukrainian Sokil’s movements. The content of the emblem, slogans and statutes of organizations are considered. The key moral guidelines of the organization “Sokil” are presented. The peculiarities of the functioning of organizations in the early twentieth century are described. The key directions of sports movement propaganda are noted. Other areas of activity of organizations, except sports, are indicated. Non-standard sports developed by “Sokil” representatives were noted. The responsibilities of each current member of “Sokil” are presented. The importance of organizations’ orientations on the maintenance and development of national consciousness and civic sentiments is pointed out. Statistical indicators of development of Ukrainian and Polish societies are considered. The importance of giving women the right to join the society was noted. The key rallies in the formation of the Polish and Ukrainian “Sokils” are pointed out. The role of “Sokil-Batko” in making and disseminating decisions and resolutions for all Sokil’s branches is described. The structure of the organization in terms of districts and attached nests is considered in detail. The importance of creating Sokil’s wives, whose task was military education, was noted. The significant role of the specialized magazine “Przewodnik gimnastyczny” in the dissemination of Sokil’s ideas, which led to the emergence of new Polish societies, is presented. It is noted that the Polish society “Sokil” played a significant role in spreading Sokil’s ideas in Western Ukraine. The importance of membership fees in financial support for the development of the Sokil’s movement is due. Emphasis was placed on the educational significance of the Sokil’s system, which consisted in encouraging Ukrainians with their democratic position, harmonious combination of spirituality and physicality, and the promotion of national self-affirmation. It is stated that the Ukrainian “Sokil” was a co-founder and was the core of the Legion of Ukrainian Sich Riflemen at the beginning of the First World War.*

Keywords: *sports, association, falconry, training, gymnastics.*